کێشەی شیعەکانی یەمەن بەرەو کوێ ؟

نەوزادی موهەندیس
Nawzad_mohandis@yahoo.com

- وولاّتی یەمەن تاساڵی 1990 لەدوو وولاّتی(کۆماری یەمەن لەباکور و یەمەنی دیموکراسی گەلیی لەباشوور پێك هاتبوو) .لە5/22/ساڵی1990دا هەردوو وولاّت یەکیان گرتەوەو بەمەش کۆماری عەرەبی یەمەن دروست بوو, یەمەن دەکەوێتە باشوری نیمچە دورگەی عەرەبیەوە لەباکورەوە سعودیەو لەڕۆژهەلاّتەوە سەڵتەنەتی عومان دراوسێین‌و لەباشورو ڕۆژئاواشەوە هەردوو دەریای عەرەبی‌و سور سنورەکانێتی, وولاّتی یەمەن پایتەختەکەی شاری صەنعایەو زمانی ڕەسمی عەرەبیەو پارەکەی ڕیاڵی یەمەنیەو پانتایی ڕووبەرەکەی(527970)کم2و بەپێی سەرژمێری ساڵی 2003 ژمارەی دانیشتوانی 23 ملیۆن کەسە, یەمەن خاوەن مێژووو شارستانیەتێکی دێرینەو دەگەڕێتەوە بۆ پێش 5000 ساڵ پێش میلاد, و ئاینی ئیسلام ساڵی 630 میلادی گەیشتۆتە یەمەن, یەمەن لەئێستادا لە 21 پارێزگاپێك هاتووە,و لەڕووی کەش‌و هەواوە هەمە جۆرەو بەهۆی پێك هاتە جیاوازەکانیەوە لەدەشت‌و لەوەرگاو شاخ‌وکێو وشیوو کەناری دەریا. یەمەن بەوولاّتێکی عەشایەری دادەنرێت و زۆرینەی دانیشتوانەکەی ئیسلامن لەگەڵ کەمێك جولەکەدا کەلە 300 کەس تێپەڕناکەن لەگەڵ هەندێ مەسیحی و هندۆسیدا.
- مەزهەبی ئیسلامی بلاّو لەیەمەندا بریتیە لە :–

1. شافعی: کەسوننە مەزهەبن کە لەناوچەکانی ڕۆژهەلاّت‌و باشورو ناوەڕاست‌و ڕۆژئاوادا بلاّون‌و ڕێژەی 70٪ی دانیشتوان پێك دێنن.
2. زەیدیەکان: کەدواکەوتەی مەزهەبی زەیدین کەپێیان دەوترێت (زیود) کە لەناوچە شاخاویەکانی باکوردا نیشتەجێن بەتایبەتیش لە شاری (صعدە) و لە نێوان (صعدەوصەنعا و حجەو زمار)دا. هەرچەندە زەیدیەکان لەسەر مەزهەبی شیعە حساب دەکرێن وەڕێژەی 20٪پێك دێنن, بەلاّم لەسونەکانەوە نزیکترن.

بەم شێوەیە مەزهەبی شیعە لەیەمەندا کەمینەن‌و بەهۆشیەوە هەمیشە پەراوێزخراو بون‌و دورخراوەبون لەدەسکەوت‌و دەسەلاّت‌و ئیمتیازاتی دەوڵەتی, هەربۆیەش هەمیشە سەرچاوەی کێشە بون بۆ دەسەلاّتی یەمەن . مەزهەبی زەیدی لەیەمەندا بلاّوە بەهۆی ئەوەی لایەنگری ئیمام زەیدی کوڕی حوسینی کوڕی ئیمام عەلین, نەك لایەنگری مەزهەبی شیعەی دوانزەی ئیمامی کە زۆرینەی شیعەی دونیا و ناوچەی کەنداوی عەرەبی لایەنگرین, ئەم مەزهەبی زەیدیە لەسەدەی 3 ی کۆچیەوە هاتۆتە یەمەن‌و بۆ ماوەی 11 سەدە تاساڵی 1962 دەسەلاّت و حوکمی یەمەنیان کردوە و سیستەمی ئیمامەتیان تیادا دامەزراندوە.بەهەمان شێوە شیعەی ئیسماعیلیەش هەن کە چەند هەزار کەسێك دەبن.

لەساڵی 1962وە کەسیستەمی ئیمامەت(لەیەمەندا کۆتایی پێهات‌وشیعەکان لەدەسەلاّت دوورخرانەوە هەرچەندە هەندێ وەزیرو دادەوەرو کەسایەتیان پۆستی حکومەتی وەرگرتوە . ئیدی دەسەلاّتی یەمەن هەندێ ڕێگری‌و چاودێری خستەسەر شیعە زەیدیەکان, وەك نەهێشتنی یادکردنەوەوی ڕۆژی غەدیر کەلای شیعەکان پیرۆزەو هەروەها ڕێو ڕەسمە ئایینە شیعیەکان بۆ ئەوەی ڕێگە لە بلاّوبونەوەی (بزوتنەوەی حوثی) بگرن.

دەیەی نەوەدەکانی سەدەی بیستەم سەرهەڵدانی بلاّوبونەوەی بیروبۆچونی مەزهەبی ئیمامی (جەعفەری) لەناو یەمەندا دەستیپێکرد. زەیدیەکانی (صعدە) بەڕابەرایەتی ((حوسەین حوثی)) ڕێکخستنێکیان بەناوی (گەنجانی ئیماندار) دامەزراند لەساڵی 1996دا, دوای جیابونەوەی لە حیزبی (حەق) کەدوای یەکگرتنەوەی

هەردوو یەمەن لەساڵی 1990 دامەزرا کە(احمد محمد شامی) سەرکردایەتی دەکرد.

سەرەتا ئەم ڕێکخراوەی حوثی لەلایەن پارتی دەسەڵاتدارەوە پشتگیری مادی‌ومەعنەوی دەکرا دژی حیزبی (چاکە خوازی یەمەنی) ئۆپۆزسیۆن لەشاری (صعدە) .بەم شێوەیە ئەم ڕێکخراوە گەشەی سەندو بەهێزبوو کە تاساڵی 2002 تەنیا کاری پەروەردەو فێرکردنی ئیسلامی هەبوو, بەڵام دواتر باسی لەلێپرسراوێتی دینی‌و مەترسی ئەمەریکاو کارکردن بۆ ئیسلامی دەکردو باسی لە هەیمەنەی ئەمەریکاو ئیسرائیل دەکردو دروشمی (مردن بۆ ئەمەریکاوئیسرائیلی) بەرزکردەوە .دوای هێرشکردنە سەر عێراقیش لە 2003 دا ئەم ڕێکخراوە کەوتە خۆپیشاندان‌و ناڕەزایی دژی ئەمەریکا.

ئیدی لەو کاتەوە حکومەتی یەمەن نیەتە شاراوەکانی ئەم ڕێکخراوەی بۆ ئاشکرابووکەتێکدانی جێگیری بارودۆخی وڵاتە, وخۆئامادە دەکات بۆ هەڵگەڕانەوەی دژی حکومەت, تاکار گەیشتە شەڕو پێکدادانی بەرامبەر لە هاوینی ساڵی 2004 داو لەو شەڕەدا (حسین حوثی) لەمانگی 2004/9دا لەشاخەکانی مروان لەشاری صعدە کوژرا.

لەمانگی شوباتی/2005 دا جارێکی تر بزوتنەوەی حوثیە کان بەڕابەرایەتی (باوك) (بدرالدین حوثی) شەڕ لەگەڵ حکومەتدا دەستیپێکردەوەو تائێستاش چارەنوسی ناوبراو دیارنیە, و حکومەت واتێگەیشت کە ئەو بزوتنەوەیەی لە ناوبردوە, بەڵام بۆ جاری سێیەم شەڕو پێکدادان ڕوویدایەوە ئەم جارە بەڕابەرایەتی(عبدالملك‌و حسین حوثی)کە برابوون ,لەکۆتای ساڵی 2005دا, ودواتر ڕێککەوتنێك ئیمزاکرا لە شوباتی 2006دا بۆ شەڕ ڕاگرتن ,بەڵام هێندەی نەخایاند جارێکی تر شەڕهەڵگیرسایەوە لەمانگی کانونی دووەمی 2007 دا لەئەنجامی ئەوەی کە حکومەت دەیگوت حوثیەکان جولەکەکان دەردەکەن لەشاری صعدە.هەروەها (حسین حوثی)تاوانبار دەکرد بەنانەوەو هەڵگیرسانی ئاگری شەڕی مەزهەبی‌و خۆناوزەدکردن بەئیمام‌و مەهدی چاوەڕوانکراوبەڵام لە بنچینەدا حکومەت ترسی لەوە هەبوو کە بزوتنەوەی حوثی پەیوەندی بەتۆڕی ئەلقاعیدەی تیرۆرستی جیهانیەوە هەبێت, چونکە بنەماڵەی (اوسامە بن لادن)لەبنچینەدا لەم ناوچەیەن و لایەنگری زۆری هەیە.

حوثیەکانیش ئامانجیان بریتیە لە :-

1. گۆڕینی سیستەمی کۆماری‌و بەبێ شەرعی دایدەنێن, چونکە سیستەمی ئیمامی زەیدی لەناوبردوە.
2. گەڕانەوەی سیستەمی ئیمامەت, چونکە دەسەڵاتی ئێستا بەلایەنگری ئەمەریکا دادەنێت, زۆر جار هێرشیان کردۆتەسەر بەرژەوەندیەکانی ئەمەریکا لەیەمەندا.

لە بەرامبەردا دەسەڵاتدارانی یەمەن ئێران تاوانبار دەکەن بەهاوکاری مادی بۆ بزوتنەوەی حوثی بۆ ئەوەی شەڕی تایەفی‌و مەزهەبی لەیەمەندا بنێنەوە, هەروەها لیبیاو مەڕجەعەکانی نەجەفیش تاوانباردەکەن, لەگەڵ شیعەکانی کەنداو, کەگوایە لە ڕێگەی کوڕی سێیەمی (بدرالدین حوثیەوە)(یحی) کەئەندامی پەرلەمانی یەمەنەو لەئێستادا لەئەڵمانیا دادەنیشێت ئەوهاوکاریانەیان پێدەگات .لەناوبانگترین کەسایەتیە شیعەکان لەیەمەندا, (بدرالدین الحوثی و مجدالدین المؤیدی) یە کە بەگەورەترین مەرجەعی شیعی دادەنرێت.

- بەم شێوەیە سەرەتای کێشە لە یەمەندالەم بزوتنەوەیەوە دەستیپێکردوەو مەترسی زۆریش هەیە کەلەداهاتودا جەنگ هەڵبگیرسێتەوەو بەردەوامیشی هەبێت‌و بڵاوەش بکات بەهەموو وڵاتداو کێشەی مەزهەبی سونە‌و شیعەش هێندەی تر گەورەتربێت لەکاتی دەست وەردانی وڵاتانی ناوچەکە بۆ کێشەکە.لەدونیاداو لەمەزهەبی شیعەدا ئینتیما بۆ ئیمامەکان‌و مەرجەعەکان زۆرتوندەو هەموانیان لەهەر جێگەیەك بن پابەندن بەفەتواو بڕیارەکانی مەرجەعەکانەوە .

بونی ژمارەیەکی بەرچاوی شیعە لەوڵاتانی کەنداودا هەر لەسعودیەو سەڵتەنەتی عومان‌و ئیمارات‌و قەتەرو کوێت‌و بەحرێنداولە هەمان کاتیشدا ئێرانی زلهێزی ناوچەکە کاریگەریەکی بەهێزیان دەبێت لەسەر خۆشکردنی ئەو ئاگری

تایەفیە لەیەمەندا.بۆیە داهاتووی دەسەڵاتو حوکم و سیستەمی علمانیو قەومی حیزبی دەسەڵاتدارای ئێستا ئاسۆکانی مانەوەی لێڵو ناڕۆشنەو بزوتنەوەی حوثیەکانیش لەداهاتوودا دەبێتە هێزێکی کاریگەر بەڕەچاوکردنی دەسەڵاتی ئیمامەت بۆ ماوەی 11 سەدە لەکۆمەڵگاو وڵاتی یەمەندا کە ڕەگ و ڕیشەیەکی بەهێز و قوڵی لەناو کۆمەڵگای یەمەنیدا هەیە..